કોઈની આંખમાં આંસુ, કોઈની આંખમાં ચાકુ...

શબ્દ સૂરને મેળે

-રાજેશ વ્યાસ 'મિસ્કીન'

જેની માટે મેં મારું આંસુ સંતાડી રાખ્યું છે,
એણે એની આંખોમાં ચાકુ સંતાડી રાખ્યું છે
હાહાકાર મચી જાશે હું એક્કે અક્ષર બોલીશ તો,
મેં પણ મારી અંદર એક છાપું સંતાડી રાખ્યું છે.
જગની સઘળી પળોજણોથી થાકું ત્યારે ખોલું છું હું,
બે-ત્રણ ગમતી પળનું જે ભાથું સંતાડી રાખ્યું છે.
ગણી લીધાં છે બધાં જ પત્તાં, બધું જ હું તો જાણું છું,
તારા મોંઢે બોલ ક્યું પાનું સંતાડી રાખ્યું છે?
વર્ષો પ્હેલાં છાનામાના રિવાજનો પાટો બાંધીને,
મેં પણ કોઈને ચાહ્યાનું ચાઠું સંતાડી રાખ્યું છે.

-અનિલ ચાવડા

અનુભૂતિ દરેકની સરખી હોય છે માત્ર વ્યક્તિએ વ્યક્તિએ તેની અભિવ્યક્તિ જુદી હોય છે. જીવનમાં આપણને અનેકવાર અનુભવ થયો હોય છે કે આપણે ઉપકાર કર્યો હોય એ જ વ્યક્તિ આપણા માટે અપકાર કરનારો નીકળે, વિશ્વાસઘાત કરનારો નીકળે. તમે જેને માટે લાગણી ધરાવતા હો એ જ વ્યક્તિ તમને મળતો હોય, તમારી સાથે સંબંધો સાચવતો હોય પરંતુ એ જ મનમાં ઝેર ભરી રાખતો હોય. તક મળે તો તમને ખલાસ કરી નાખવા માગતો હોય ત્યારે આ વાત જીરવવી કેવી પીડાદાયક હોય છે? તમે જેના માટે આંસુ સંતાડીને રાખ્યું હોય છે. તમે જેના દુઃખમાં દોડી પહોંચવાની તૈયારી રાખી હોય છે એ જ માણસે ન દેખાય એવી રીતે ચપ્પૂ સંતાડી રાખ્યું હોય અને આ બધું જાણતા હોઈએ જોતા હોઈએ અને છતાંય સંબંધો સાચવવાના હોય છે. આવા હિતશત્રુઓ કુટુમ્બમાં, સમાજમાં, ગામમાં આપણી આસપાસ અડીને રહેતા હોય છે.

ગઝલના પહેલા શેરમાં બે વ્યક્તિની, બે વ્યક્તિની લાગણીની, બે વ્યક્તિની આંખોની વાત કરવામાં આવી છે. એક આંખમાં આંસુ છે, બીજી આંખમાં ચાકૂ છે. બીજા શેરમાં આ જ વાતને ફરી જુદી રીતે દહોરાવાઈ છે. અંગત રીતે કહું તો હું ક્યારેય ટી.વી. ઉપર લાંબો સમય સુધી Newsચેનલ જોઈ નથી શકતો. છાપાના પાને પાના ઉથલાવું તો ચોંકી ઊઠીએ છીએ કે ક્યાં-ક્યાં કેવું - કેવું ચાલી રહ્યું છે. કંઈક મોટા-મોટા નામના કૌભાંડો, આતંકવાદીઓનો આતંક, ખૂન, બળાત્કાર, અન્યાય, અત્યાચાર અને આવું આખી દુનિયામાં ચાલ્યા જ કરે. હલી જવાય છે, હચમચી જવાય છે. છાપામાં તો સામાજિક, રાજકીય, આર્થિક દ્રષ્ટિએ સમૂહને સ્પર્શતા સમાચારો છપાતા હોય છે. પરંતુ પ્રત્યેક વ્યક્તિ પણ પોતાની ભીતર એક ન છપાયેલું જીંદગીનું છાપું સંતાડીને જીવતો હોય છે. એ છાપાના સમાચાર, એ છાપાનો પણ એકાદ અક્ષર વાંચીએ કે સાંભળીએ ને તો પણ હાહાકાર મચી જાય તેમ હોય છે. આપણે સૌ જીંદગીના - લાગણીઓના ન છપાયેલા ઘણાં છાપાં આપણી અંદર સંતાડીને ચૂપચાપ સળગતા જીવી જતા હોઈએ છીએ.

જીંદગીમાં આટઆટલા દુઃખો છતાં આપણે ટકી શકીએ છીએ તેનું કારણ કોઈ પ્રેમ, કોઈ શ્રદ્ધા, કોઈ યાદ, કોઈ વિતેલા અવસર... નામ ગમે તે આપીએ. જીંદગીનાં જે બે-ચાર ગમતી પળો હોય છે એ જ જીંદગીની સાચી કમાણી હોય છે. થાક ઉતારીને ફરી વાગોળી શકાય તેવું ભાથું છે. અને ત્યારે એ ગમતી પળો કેટલી કીંમતી છે તેનું મૂલ્ય પણ જાણી શકીએ છીએ. પત્તાની રમત રમવા માટે ગણિત અને સ્મરણ શક્તિ બે બહુ મહત્વના છે. જે સાચો ખેલાડી હોય એ તો પત્તા વહેંચાતા હોય છે ત્યારથી ક્યાં-ક્યાં, કોના હાથમાં કયું પત્તું હશે એનો અંદાજ લગાવી ચૂક્યો હોય છે. એક પછી એક પાના ઉતરતા જવાતા હોય છે. ત્યારે કોના હાથમાં હવે કયું પત્તું બાકી હશે? કોની પાસે મોટું પાનું હજુ બાકી હશે? કોના હાથમાં હુકમનું પાનું હજી હશે? એ વાત એક અચ્છો ખેલાડી જાણતો જ હોય છે. પણ જ્યારે પ્રિય પાત્ર સાથે રમવા બેઠા હો ત્યારે, જ્યારે રમતમાં ખેલદિલિ એ દાવ પર લગાવી હોય છે ત્યારે જરૂરી થઈ જાય છે કે બેઉ પક્ષે Transperency - પારદર્શકતા પ્રગટે. અહીં પણ કવિને પોતાના પ્રિય પાત્ર પાસે એના મોંઢે બોલાવું છે કે તેણે કયું પાનું સંતાડી રાખ્યું છે. ખબર તો છે કે કયું પાનું સંતાડી રાખ્યું છે પણ સામેની વ્યક્તિના હોઠેથી એ જવાબ સાંભળવાની મજા જતી નથી કરવી.

લગભગ ૩૫-૪૦ વર્ષ પહેલા જે. કૃષ્ણમૂર્તિને સાંભળ્યાનું યાદ છે. અને તેમણે તે દિવસે એ વ્યાખ્યાનમાં જણાવ્યું હતું કે માણસનો ચહેરો બાળપણમાં ખૂબ સુંદર હોય છે. ધીરે ધીરે કુરિવાજો, કુપ્રથાઓ, કુવિચારો તેના ચહેરાને શીળીના ચાઠા જેવો બનાવી દે છે અને માણસનો ચહેરો જ્યારે સાવ કદરૂપો બની ગયો હોય છે ત્યારે આ જમાનો તેને નિર્દોષતાના પાઠ ભણાવાની શરૂઆત કરે છે. પહેલા નિર્દોષ ચહેરા ઉપર શીળીના ચાઠા પાડવામાં આવે છે અને પછી એ ચહેરાને ફરી નિર્દોષ બનવા માટે, સુંદર બનવા માટે ફરજ પાડવામાં આવે છે. વર્ષો પહેલા કોઈને છાનુંમાનું ચાહી લીધું હતું ત્યારે આ ધર્મોની, રિવાજોની, સમાજોની કશી ખબર નહોતી. ધીરે-ધીરે એ ખબર પડતી ગઈ અને કોઈને ચાહ્યાની - પ્રેમ કર્યાની વાત હૃદયમાં એક ચાઠું બનીને, એક જખમ બનીને રહી ગઈ. એ ચાઠું, એ જખમ ક્યાંક ભીતર સંતાડીને રાખ્યું હોય છે. એ ચાઠું જીવવાનું બળ બની ગયું હોય છે. એ ચાઠાની નીચે કોઈને ચાહ્યાની, કોઈને પ્રેમ કર્યાની સુંદરતા સંતાઈને પડી હોય છે.

અનિલ ચાવડાની આ ગઝલમાં પ્રત્યેક માણસ પોતાની ભીતર શું-શું સંતાડીને જીવતો હોય છે તેની વાત કરી છે. ગુજરાતી ગઝલો અને ગુજરાતી ભાષાની ચિંતા થાય એ સમયગાળામાં જે ગઝલકારો ઊગીને વિકસી રહ્યા છે તેમાં અનિલ ચાવડા એક સશક્ત ગઝલકાર છે. આ જ ગઝલકારની એક બીજી ગઝલ જોઈએ.

બાળપણ હંમેશા સોનેરી જ હોય છે. ચાહે ગમે તેટલું દુઃખી હોય તો પણ બાળપણમાં કેવું સુખ હતું? બાળપણ કેવું સરસ હતું? એ કવિ યાદ કરે છે અને એને યાદ આવે છે બહેન. નિઃસ્વાર્થ અને નિર્દોષ પ્રેમનું પાત્ર એટલે બહેન. બાળપણમાં કાંડા ઉપર કેવી રાખડી બાંધતી હતી! આજે એ જ કાંડું સૂનું થઈ ગયું છે. કાળો રંગ સુંદર ન જ હોઈ શકે. શોકના કપડામાં કાળો રંગ છે. કાળો રંગ એટલે Negativity. પરંતુ ભારતમાં કાળો રંગ બે રીતે મહત્વનો છે એક રોટલો શેકતી તાવડી કાળી જ હોય છે અને બીજું જેમાં સફેદ અક્ષર ઘૂંટીએ છીએ એ સ્લેટ કાળી જ હોય છે. કન્યા વિદાય વખતે કદાચ માંગણીની બાબતમાં થોડીક હો-હા થઈ ગઈ હશે અને બધા જ જાનૈયા મૂંગા થઈ ગયા હશે. સૌને પોતાની પાઘડી યાદ આવી હશે અને અનિચ્છનીય બનાવ બનતા અટકી ગયો હશે. એક દિવસ સૌએ પોતે કઈ રીતે મ્હેકતા થયા એની ચર્ચા કરી અને સૌને સાવ ખાલી સૂની પડેલી ફૂલોની છાબડી યાદ આવી. કવિ ચિત્રો આપતો હોય છે. રંગ આપણે ભરવાના હોય છે. અનિલની ગઝલ જોઈએ.

બાળપણની વારતાની એક કડી યાદ આવી,
હાથના કાંડાને જાણે રાખડી યાદ આવી.
'હોય કાળો રંગ સુંદર કઈ રીતે?' પૂછ્યું કોકે,
તો વતનના એ ચૂલાની તાવડી યાદ આવી.
દિકરી-વિદાયમાં જતા સ્હેજ હો-હા થઈ ગઈ,
તો બધાને માત્ર ખુદની પાઘડી યાદ આવી.
એક દી' સૌ કઈ રીતે મ્હેક્યા'ની ચર્ચા કરી તો,
'માત્ર ખાલીખમ પડેલી છાબડી યાદ આવી.
મેલ મનમાં ખૂબ જામ્યો તોય કૈં ના કર્યું તેં,
જો ચરણ મેલા થયા તો સાદડી યાદ આવી.

(સહયોગઃ કવિ હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટ)

દિવાળી ઢૂંકડી જ છે. સુખી અને સમૃદ્ધ બંગલાઓમાં મિઠાઈના પેકેટ અને એમના બાળકોના હરખ માટે લેટેસ્ટ દારૂખાનાની સગવડો સચવાઈ હશે! ત્યારે લાખો ગરીબ પરિવારો દિવાળી કેવી રીતે ઉજવે છે એ જાણો... ગામડાના બાપદાદાના વખતના મકાનોની છતના ખપાટીયા આઘાપાછા કરીને ઉપર રહેલા દેશી નળિયાને બરાબર સંચાવી નાખીને આખા ઘરની દિવાલો પર ચુનો કે ખડીથી રંગીને ''વ્હાઈટ હાઉસ'' બનાવી નાખશે. ત્રાંબા પિત્તળના વાસણોને તળાવના કિનારે લઈ જઈને ગૃહિણીએ બધાને આંબલી દ્વારા માંજીને ચકચકિત કરી ઘરની અભરાઈ પર ગોઠવશે અને ધનતેરસના દિવસથી જ દિવાળીના સપરમે પરબ પર થોડા કોડિયા લાવીને બે પ્રવેશદ્વારે અને બે ફળિયામાં તેલમાં વાટ બોળીને દીપક પ્રગટાવશે. કારણ આ લોકોને ઝાઝી રોશની પરવડે તેમ નથી. જુઓને સીંગતેલના ભાવ એક ડબ્બાના બે હજાર રૂપિયા થઈ જવાથી હવે લોકોને વિચાર કરવો પડે છે! પટારામાંથી સારા વસ્ત્રો કાઢી બેસતા વર્ષે પહેરીને મંદિરે દર્શન કર્યા બાદ સગાસ્નેહીઓને પ્રણામ કરવા જઈને નવું વર્ષ ગળ્યું મોં કરીને ઉજવશે. જ્યારે સુખી ઘરનાં નાગરિકો તથા મીડલ ક્લાસના કુટુંબીજનો તો દેવદીવાળી સુધી મહેમાનોની મીઠું મોં કરાવી આગતા સ્વાગતા કરશે. ''એકબીજાને ભેટીને યા પાયલાગણ કરીને'' ''આ બધું ઘરનું જ બનાવેલું છે... તમારે લેવું જ પડશે'' આવા મીઠા આગ્રહ સાથે નાસ્તો કરાવતાં અરસપરસ વીતેલા વર્ષનો સ્નેહ ઠાલવીને નૂતન વર્ષાભિનંદનની આપલે કરે છે. મધ્યમવર્ગની ગૃહિણીઓ ઘરના સુશોભન માટે ફુલદાનીમાં ગોઠવવા કાગળનાં ફૂલો બજારમાંથી ખરીદીને ઘરની આભા રંગીન બનાવે છે. આજકાલ અમદાવાદમાં ચાઈના તરફથી અહીં મોટી સંખ્યામાં વેચાતા પ્લાસ્ટીકના તથા કાગળના ફુલો અહિંથી ખરીદે છે. જેમ નવરાત્રિ પહેલા આકાશમાં ચમકતા તારલિયાથી મઢેલા ચણિયા ચોળી અને ચૂંદડી ખરીદવા હજારો કન્યાઓની લો ગાર્ડન પાસે ભીડ થતી હતી એમ ભદ્ર કિલ્લા પાસે અઠવાડિયાથી મીડલ ક્લાસના કુટુંબીજનો નવા નવા કપડાં, શરીરનો શણગાર તથા ઘરને શોભાવવા ડેકોરેટીવ આઈટમો ખરીદવામાં તલ્લીન છે. પહેલાના જમાનામાં દીપોત્સવી પર્વ નિમિત્તે નૂતન વર્ષાભિનંદનના કાર્ડ પરગામ મોકલવા અઠવાડિયા પહેલાં ટપાલપેટીમાં નાખવા પડતા હતા હવે બધું જ મશીન જેવું યાંત્રિક બની ગયું છે. મોટાભાગે મોબાઈલ દ્વારા જ સાલ મુબારકનો મીઠો ટહૂકો હાથમાં મોબાઈલ નંબરોવાળી ડાયરી લઈને મિત્રો સ્નેહીઓને કરી લે છે. સુખી પરિવારો તો દિવાળીની રજાઓ ગાળવા હીલસ્ટેશનો પર કુટુંબકબીલા સાથે ઉપડી ગયા હશે! યાદ છે? બેસતાં વર્ષે સવારના છ વાગતાં જ ''સબરસ.. સબરસ...'' બોલીને ગૃહિણીઓને જગાડીને મીઠાનો ગાંગડો આપીને ગરીબ દીકરીઓ શુકન કરાવીને ''બે પૈસા'' પામીને આનંદ માણતી હતી. હવે, આવો પ્રેમાળ અને મીઠો ટહૂકો ''સબરસ.. સબરસ...'' સાંભળવા નહિ મળે...!!

(ફોટો સ્ટોરી : ઝવેરીલાલ મહેતા)

ગિરધર

ભાગ-૨

ડાર્ક સિક્રેટ્સ

રાજ ભાસ્કર

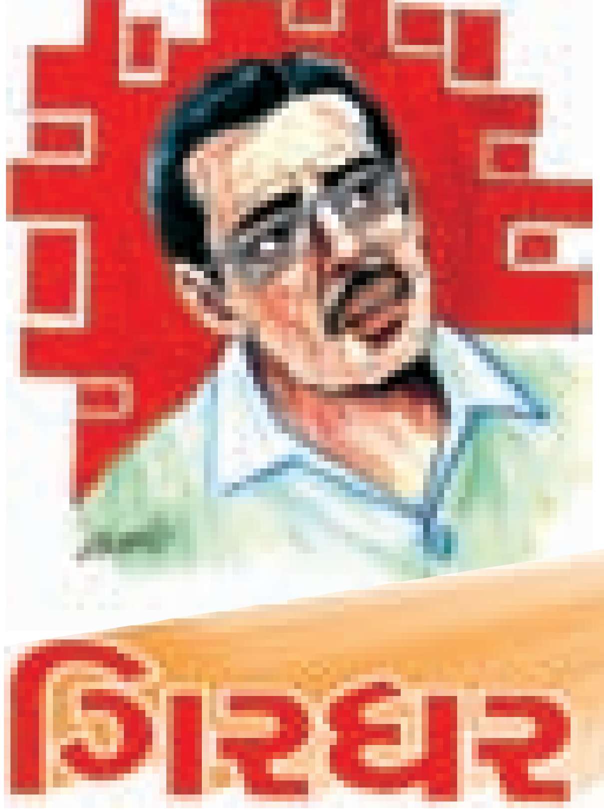

વહી ગયેલી વાત...

(સ્લમ ક્વોટર્સના ત્રીજા માળે રસોઈ બનાવી રહેલા એક યુવાનને કોઈ ગોળી મારીને મારવાનો પ્રયત્ન કરે છે. પણ એ બચી જાય છે. ગોળી એના ખભાની આરપાર નીકળી જાય છે. એ બેભાન થઈને ઢળી પડે છે. એને સીવીલ હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. આ તરફ પૂછપરછ કરતાં ખબર પડે છે કે જે ફલેટમાં આ બનાવ બન્યો હતો ત્યાં તો કોઈ ગિરધર નામની વ્યક્તિ રહેતી હતી. ગોળી વાગી એ માણસ તો નવો હતો. એ થોડા દિવસથી ગિરધર સાથે રહેતો હતો. એનું નામ પણ કોઈને ખબર નહોતી. હવે ગિરધર પણ ગાયબ હતો ગોળી વાગી છે એ માણસ દસ દિવસ બેભાન રહે છે. ત્યાં સુધી ઈન્સપેક્ટર ઘેલાણી ગિરધર વિશે તપાસ કરે છે. એ કોઈ ટુલ્સ બનાવનારી કંપનીમાં બીબા સેક્શનનો હેડ હોય છે. પણ બહેનના લગ્નનું કહીને વીસ દિવસથી રજા લઈને ચાલ્યો ગયો હોય છે.

આ તરફ બાર દિવસ પછી પેલો માણસ ભાનમાં આવે છે. ઘેલાણી એની પૂછપરછ કરવા હોસ્પિટલ જાય છે... એને પૂછે છે કે કોણ છે અને એ ફલેટમાં કે ક્યાંથી આવ્યો... હવે આગળ...)

હોસ્પિટલનો એ ઓરડો અંદરથી બંધ હતો. ચારે તરફ નિરવ શાંતિ હતી. ઈન્સપેક્ટર ઘેલાણી, નાથુ અને ડોક્ટર પંડ્યા આંખ અને કાન બંને માંડીને વિજયને તાકી રહ્યાં હતા. વિજયે બીજી વાર ખોંખારો ખાધો અને ઉભડક બેઠો. લોખંડના પલંગની પીઠ પર પહેલા ઓશિકું ટેકવ્યું અને પછી પોતાની પીઠ. ત્રીજીવાર ખોંખારો ખાઈને એણે બોલવાનું શરૂ કર્યું, 'સાહેબ, મારા પર ગોળી છૂટી એના બે દિવસ પહેલાં જ હું અને ગિરધર મળેલા. હું વિસનગરના એક નાનકડાં ગામમાં રહું છું. મા-બાપ છે નહીં. એક નાનો ભાઈ અને બહેન છે. બહેન લગ્ન કરે એવડી છે. ભાઈ ગામમાં સાઈકલની દુકાન ચલાવે છે. બચત નામે મીંડું છે એટલે કમાવા માટે અમદાવાદ આવેલો. પૂરા પાંચ દિવસ રખડ્યો. અહીં પણ હવે મુંબઈ જેવું થઈ ગયું છે. રોટલો તો મળ્યો પણ ઓટલો ના મળ્યો. મને થોડું ઘણું મજૂરીનું કામ મળી ગયું. પણ રહેવું ક્યાં? ધર્મશાળા, પેઈંગ ગેસ્ટ, હોટલ વગેરેનો ખર્ચ મને પોસાય એમ નહોતો અને ચાલીમાં કોઈ ભાડે મકાન આપે એમ નહોતું. હું રેલ્વે સ્ટેશનની ફૂટપાથ પર સૂઈ રહેતો હતો.'

એવામાં એક દિવસ અચાનક ગિરધર મને ભટકાયો. હું ઉદાસ ચહેરે બાંકડા પર બેઠો હતો. ગિરધર મારી પાસે આવ્યો. હું લગભગ રેલ્વે સ્ટેશને પડ્યો રહેતો હતો. એટલે આ પહેલા પણ મેં એને બે-ત્રણ વાર રેલ્વે સ્ટેશને આંટા મારતો જોયો હતો. એ લગભગ રોજ વહેલી સવારે અને સાંજે સાડા છ પછી રેલ્વે સ્ટેશને આવી જતો હતો. આવીને એ આસપાસ નજર ઘુમાવતો અને ચાલ્યો જતો. અમારી બંનેની એક-બે વાર આંખો પણ મળી હતી. મને હતું હશે કોઈ મારી જેવો વખાનો માર્યો. પણ એ દિવસે તો એ મારી પાસે જ આવી ગયો. આવીને મારી પાસે માચીસ માંગ્યું. મેં કહ્યું, હું બીડી નથી પીતો. 'ભલે' કહી એ મારી બાજુમાં બેસી ગયો અને વાતો કરવા લાગ્યો. વાતો વાતોમાં એણે મને મારા ઘર વિશે પૂછ્યું. મેં એને હકીકત જણાવી એટલે એણે કહ્યું, 'જો તારે રહેવા માટે ઘર જોઈતું હોય તો મારી પાસે સગવડ છે. એમાં મારો પણ લાભ છે અને તારો પણ. હું અહીં એક ફલેટમાં ભાડે રહું છું. મારે એક મહિના માટે બહારગામ જવાનું છે. ઘર બંધ રહેશે તોય મકાન માલિક તો ભાડું લેશે જ. જો તું મારે ત્યાં આવી જા તો મારું ભાડું બચે. એ ભાડુ તારે આપવાનું. અને તને બીજો ફાયદો એ થાય કે તું હંમેશા મારી સાથે રહી શકે. પછી ભાડું અડધું અડધું થઈ જાય. બે હજારનો રૂમ છે. તારે ભાગે માત્ર હજાર રૂપિયા જ આવે.'

ગિરધરની વાત મને ગમી ગઈ. માત્ર હજાર રૂપિયામાં ફલેટ રહેવા મળતો હતો. હું કંઈ પણ વિચાર્યા વિના એની સાથે ચાલ્યો ગયો. બે દિવસ બાદ એણે મને કહ્યું કે એ એની બહેનના લગ્ન માટે વીસ પચ્ચીસ દિવસ માટે ગામડે જઈ રહ્યો છે. અને અહીં રહેવા બાબત મકાન માલિક કે બીજું કોઈ પૂછે તો કહી દેવાનું કે હું જ ગિરધર છું.

'પણ એવું કેમ? મકાનમાલિક તો તમને ઓળખતો હશે ને?' મેં આશ્ચર્યથી એને પૂછ્યું.

એણે જવાબ આપ્યો, 'ના, અહીં મને બહુ લોકો ઓળખતા નથી. ફક્ત એટલી ખબર છે કે અહીં ગિરધર નામની કોઈ વ્યક્તિ ભાડે રહે છે. અને મકાનમાલિક તો બિલકુલ નથી ઓળખતો. મેં તો કોઈ એજન્ટ પાસેથી મકાન લીધું હતું અને એ ગુજરી ગયો છે. પણ તું એ બધી લપછપમાં ના પડ. કોઈ તને પૂછે તો તારે ગિરધર જ કહેવાનું. નહીંતર મકાનમાલિકને ખબર પડી જશે અને તારો અને મારો બંનેનો રહેવાનો જુગાડ ટળશે. આપણે રસ્તા પર આવી જઈશું... સમજ્યો?'

એ કંઈક પ્લાનિંગમાં હતો, પણ એ વાત હવે સમજાય છે. એ વખતે મને એની વાત સાચી લાગેલી. મેં હા પાડી અને એ ચાલ્યો ગયો. બસ એ દિવસે સાંજે જ હું મજૂરી કરીને આવ્યો અને રસોઈ બનાવતો હતો ત્યાં જ મારા પર ગોળી છૂટી. પછી શું થયું એ મને ખબર જ નથી...'

વિજયની વાત વાર્તા જેવી હતી. ઘેલાણી અને નાથુએ એકબીજા સામે જોયું. નાથુ બોલ્યો, 'વિજય, આ રીતે અચાનક કોઈક માણસ મળે અને તમને ઘરની ઓફર કરે એ વાત જરા વિચિત્ર નથી લાગતી?'

'લાગે છે ને, સો ટકા લાગે છે. પણ સર એ વખતે મારા દિમાગમાં કોઈ વિચાર જ ના આવ્યો. મને તો ઘર મળતું એટલે જાણે ભગવાન મળતા હતા. પણ હવે અત્યારે સમજાય છે કે ગિરધર કોઈક મોટી ગેઈમ ખેલવામાં જ હતો.'

ઘેલાણી ચૂપ બેઠા બેઠા વિચારી રહ્યા હતા. એમના કાન નાથુ અને વિજયની વાતો સાંભળી રહ્યા હતા અને મગજ કંઈક તાળો મેળવી રહ્યું હતું. એમના દિમાગમાં કેલક્યુલેટર પર દાબતી સ્વીચોની ઝડપે સરવાળા, ગુણાકાર અને ભાગાકાર થઈ રહ્યા હતા. ઘટના એક વત્તા ઘટના બે બરાબર ઘટના ત્રણ... ઘટના પાંચ માઈનસ ઘટના ચાર બરાબર ઘટના એક... ગણતરીઓએ ગતિ પકડી લીધી હતી... દિમાગ એકસોને વીસની ઝડપે ચાલી રહ્યું હતું.

'વિજય, એક વાતનો જવાબ આપ!' નાથુએ ફરી પૂછ્યું, 'ગિરધરે એના કામની બાબતમાં કંઈ કહ્યું હતું તને?'

'હા, એક વાર વાત કરેલી. એ ચાંગોદરમાં આવેલી નિરામય ટુલ્સ નામની એક કંપનીમાં છ મહિનાથી કામ કરતો હતો. બીબા સેક્શનનો હેડ હતો. સારો એવો પગાર હતો. એ સિવાય મને કંઈ ખબર નથી.'

એ લગભગ રોજ સવારે અને સાંજે સાડા છ પછી રેલ્વે સ્ટેશને આવી જતો હતો. આવીને એ આસપાસ નજર ઘુમાવતો અને ચાલ્યો જતો

વિચારે ચડેલા ઈન્સપેક્ટર ઘેલાણીના દિમાગમાં ફરી એક ઘટનાએ આકાર લીધો. વિજયના શબ્દો આજે ફરીવાર એમના દિમાગમાં દસ્તક દઈ રહ્યાં હતા. 'ગિરધર છ મહિનાથી કામ કરતો હતો અને બીબા સેક્શનનો હેડ હતો.' આ શબ્દો આજે બીજીવાર એમણે સાંભળ્યા હતા. એમનું દિમાગ ત્યાંજ ચોંટી ગયુ. હવે ઘટનાઓનો સરવાળો નહોતો મળતો, બાદબાકી ખોટી આવતી હતી અને ગુણાકાર તો શક્ય જ નહોતો. મનમાં અનેક પ્રશ્નો ઊભા થયા.

નાથુ અને વિજય બીજી વાતે વળગ્યા. ઘેલાણીના દિમાગે ફટાફટ આગળની વ્યુરચના ઘડી લીધી. ત્યાંથી ઊભા થયા ઈન્સપેક્ટર ઘેલાણી બોલ્યા, 'ડોક્ટર સાહેબ, તમારે મને એક સહકાર આપવાનો છે.'

'બોલોને સાહેબ!'

'વિજયની સારવાર વિશે કે બીજી કોઈ બાબતે તમારે હોસ્પિટલમાં કોઈને જાણ નથી કરવાની એવું મેં તમને અગાઉ કહ્યું હતું. અત્યારે એ ભાનમાં છે અને બચી ગયો છે એની કોઈને ખબર તો નથી ને?'

'ના, કોઈને કશી જ ખબર નથી. માત્ર હું જાણું છું અને એની સારવાર માટે આવતી નર્સ જાણે છે. એ બહુ વિશ્વાસુ છે. મેં એને પણ જણાવી દીધું છે કે એ કોઈને આ વાત ન કરે... તમે બેફિકર રહો.'

'તો સાંભળો... હું ના કહું ત્યાં સુધી કોઈને કહેતા પણ નહીં. આપણે આવતી કાલના પેપરમાં ન્યૂઝ છપાવાના છે કે સ્લમ ક્વાટર્સમાં ગોળી ચાલી હતી એ યુવાનનું તંદ્રાવસ્થામાં જ મૃત્યુ. પણ એ હું કરી દઈશ. તમે ચિંતા ન કરો...'

'પણ સાહેબ, એનાથી શું ફાયદો થશે?' ડોક્ટરને કંઈ સમજ ના પડી.

'ફાયદો થશે, બહુ મોટો થશે. બસ તમે હું કહું એટલું જ કરો...'

ઘેલાણી બહાર નીકળી ગયા અને છાપામાં ન્યૂઝ આપવાની વ્યવસ્થા કરી.

હોસ્પિટલમાંથી બહાર આવી નાથુ અને ઘેલાણી નિરામય ટુલ્સ તરફ આગળ વધ્યા. નાથુને સમજ નહોતી પડતી કે સાહેબ શું કરી રહ્યા છે? એણે પૂછ્યું પણ ખરું. ઘેલાણીએ ગંભીરતાથી જવાબ આપ્યો, 'નાથુ, એક ગેઈમ કરવા જઈ રહ્યો છું. ખબર નથી પડતી કે સફળ થઈશું કે નહીં. લાગ્યું તો તીર નહીંતર તુક્કો.'

'પણ શું ગેઈમ કરવા જઈ રહ્યા છો એ તો કહો...'

'આ આખીયે ઘટના પરથી એમ લાગે છે કે ખૂન ગિરધરનું કરવાનું હતું અને હુમલો થયો વિજય પર. વિજયની વાત સાચી માનીએ તો ગિરધર ચાર-પાંચ દિવસથી રેલ્વે સ્ટેશને મુરઘો જ શોધતો હશે. એના પર કોઈ જાન લેવા હુમલો કરવાનું હતું એની એને ખબર જ હતી. એ એમ ધારતો હતો કે જો એની જગ્યાએ બીજા જ કોઈકને ગિરધર નામ આપી દે તો એ મરી જાય અને એ છૂટી જાય. એટલે જ તો એણે વિજયને સૂચના આપી હતી કે મકાનમાલિક કે બીજું કોઈ પૂછે તો ગિરધર નામ જ કહેવાનું. ગિરધરને એ પણ ખબર હોવી જોઈએ કે ગોળી સામેના અવાવરૂ ફલેટમાંથી ચાલવાની છે. એટલે એણે આખો કારસો રચ્યો હશે. એની હત્યા કરવા માટે જે વ્યક્તિ ફરતો હશે એને તો એટલી જ માહિતી હશે કે એ આ ફલેટમાં રહે છે અને એને ખતમ કરવાનો છે...'

'બની શકે...' નાથુએ ડોકું ધુણાવતા કહ્યું, 'પણ ગિરધરનો એ દુશ્મન કોણ છે એ કેવી રીતે ખબર પડે? અને હવે તે આપણે ગિરધરને પણ શોધવાનો છે અને એના દુશ્મનને પણ.'

'એટલે તો છાપામાં ન્યૂઝ આપ્યા છે. કાલના ન્યૂઝ વાંચી ગિરધર એમ સમજશે કે એનો પ્લાન કામિયાબ નિવડ્યો છે. બધા એને ગિરધર સમજ્યા છે અને એ મરી ગયો છે. હુમલો કરનારને પણ એમ થશે કે એણે ગિરધરને મારી નાંખ્યો. અને બંને બહાર આવી જશે. આમાં એને સૌથી મોટો ફાયદો એ થયો છે કે આ રૂમ એણે કોઈ એજન્ટ મારફતે લીધી હતી. એ એજન્ટ આજે હયાત નથી અને મકાન માલિકે એને જોયો નથી. આ બધી જ ગણતરીઓ કર્યા પછી જ એણે આ પ્લાન બનાવ્યો હશે...'

ઘેલાણીનું દિમાગ હવે કોમ્પ્યૂટરની સ્પીડને પણ વટાવી રહ્યું હતું.

'પણ આ છાપાના ન્યૂઝથી એ લોકોને શાંતિ થશે, બહાર આવી જશે. પણ કંઈ સામે ચાલીને આપણી

|| અનુસંધાન ૧૧ મા પાને ▶

''દોસ્ત એટલે દોસ્ત...''

ઓફબીટ

-અંકિત ત્રિવેદી

પ્રકૃતિ અને વ્યક્તિ વચ્ચે અનાદિકાળથી દોસ્તી છે પણ આપણી પ્રકૃતિ એમાં વ્યવધાન, અંતરાય ઊભા કરે છે... કુદરતને કોઈ દિવસ કેલેન્ડર કે ઘડિયાળ નડતાં નથી. પંખી કોઈ દિવસ ઘડિયાળમાં સમય કે કેલેન્ડરમાં તારીખ જોઈને ટહુકો કરવાનું નથી શીખ્યા, એ તો આપણે પત્નીનાં મૂડ પ્રમાણે ટી.વી.નો રીમોટ ફેરવીએ છીએ... રોજ સવાર તો નવી જ ઊગે છે... રોજ ફૂલો નવા જ ઊગે છે... સુગંધ ક્યારેય જૂની થતી જ નથી... ત્યાં જૂના કે નવાનો ભેદ જ નથી. નવું ત્યારે જ સર્જાય છે જ્યારે પુનરાવર્તનથી કંટાળો આવવા લાગે છે...! અને દોસ્તી ક્યારેય જૂની થતી નથી... આપણે સંબંધોનાં માણસો છીએ... સંબંધને નામ આપવાનો આપણો શોખ અનાદિકાળથી પીછો કરે છે. સંબંધને નામ આપવામાં આવે છે ત્યારે જાણે-અજાણે એ સંબંધની લીમીટ નક્કી થઈ જતી હોય છે. આપણે લીમીટને લાઈમલાઈટમાં રાખનારા માણસો છીએ... સરહદો આપણને ગમે છે અને દોસ્તી એ સરહદ તોડીને અનહદનાં આકાશમાં ફેલાવેલી પાંખો જેવી હોય છે. દોસ્ત હંમેશા નવો જ હોય છે. એ વૃદ્ધ હોય તોય એની આંખોમાં જવાનીનો છલકાતો કેફ હોય છે. પ્રેમ અપેક્ષામય હોઈ શકે છે પણ દોસ્તી ફૂરસદમય હોય છે.

આપણે સાંભળેલી જૂની ગાળ પણ એના મોંઢે નવી જ લાગે છે... દોસ્તી એટલે બાળપણમાં તોફાન કરતાં પકડાઈ જવું અને સાહેબે કલાસરૂમની બહાર સાથે પકડાવેલાં અંગૂઠા... દોસ્તી એટલે આપણી કિટ્ટા હોય ત્યારે આપણને મનાવતો ચહેરો...

દોસ્તી એટલે દેવકીની કૂખે જન્મેલા કૃષ્ણ નહીં, જશોદાનાં વ્હાલમાં ઉછરેલો કાનુડો... દોસ્તીનો અર્થ જ કૃષ્ણથી શરૂ થાય છે. સાથે રમતાં ગોવાળોથી લઈને દ્વારિકામાં મળવા આવેલા સુદામા સુધીનો અર્થ છે દોસ્તી...! સૂરજ તપતો હોય ત્યારે પોતાનાં છાંયડાંમાં છવાઈ જવાનું આમંત્રણ આપે છે દોસ્ત...! એને જોઈને જ 'આ આપણો જ છે' એનું લેબલ મારવાનું મન થાય...

હંમેશા પ્રેમ કરતી વખતે આપણે ફૂલોને ખૂબ નુકસાન કરીએ છીએ... જેને ફૂલ આપીએ છીએ એને તો કરીએ જ છીએ. ફૂલ જો આત્મકથા લખે તો એણે ચોક્કસ લખ્યું હોત કે મારો શું વાંક કે મારે નિમિત્ત બનવું પડ્યું! જો કે પ્રેમ પણ પછી સુગંધની જેમ ઊડી જતો હોય છે અને કરમાયેલા ફૂલમાં વિતેલો ભૂતકાળ ખરી પડવાની રાહ જોતો હોય છે...

આ વેલેન્ટાઈન ડે થી વેલણટાઈમ ડે સુધીની વાત છે. આપણે રોઝ ડે ઉજવીએ છીએ. ફૂલોનાં રંગ પ્રમાણે પ્રેમની પરાકાષ્ઠા નક્કી કરવી પડે છે પણ જે રંગ પેલી વ્યક્તિને જોતાં એની આંખોમાં દેખાયો હોય એ રંગ ગુલાબ પર કઈ રીતે લાવવો? અને છતાંય કેટલાંક પગથિયા ચડે જ જાય છે. ઘણાંને આપણે જોતા હોઈએ છીએ કે એક જ દોરી ઉપર બે-ત્રણ પતંગ ચગાવતાં હોય... હવે તો આવા લોકો 'આર્ટીસ્ટ' તરીકે ઓળખાય છે...! પણ પ્રેમ પતંગ અને આકાશનો હોય છે જ્યારે દોસ્તી પતંગ અને કિન્નાની હોય છે. બંને સંપથી આકાશને સલામ કરે છે...

ઘણા લોકો એવું માની લે છે કે દોસ્તી એટલે વફાદારી... પણ પછી પોતાના પક્ષે એની જવાબદારી નથી ઉપાડતા... પત્ની

|| અનુસંધાન ૧૧ મા પાને ▶